ne bodo nikjer, pred nikomer in od nikogar puščale nekaznjeno žaliti in blatiti.

Ker nam bo zaradi vojne trpelo tudi gospodarstvo in bo po mnogih krajih vse uničeno, bo dolžnost naših mater velika in težka tudi v tem pogledu. Toda naj se ne plašijo! Tudi to se bo moglo sčasoma premagati, četudi ne naenkrat. Slovenska mati delaj, štedi in se izogiblji vsakega nepotrebnega troška, opuščaj gizdavost in zabave! Tako boš z zgledom učila tudi svojo deco. Ako boš ljubila svojo deco in jo učila, naj se ljubi med seboj in naj to ljubezen daje tudi vsemu slovenskemu narodu, pride sloga, ki ni brez nje rešitve in življenja za noben narod, najmanje pa za naš slovenski!

Ako bo slovenska mati sebi in svoji deci ohranjala živo vero v Boga in lepšo bodočnost svojega naroda, ako bo ohranjala nekaljen spomin na junaške svoje očete, može in brate — in ga izročala deci kot relikvijo, nam ohrani slovensko ime, narod in domovino.

Zarotite se, slovenske matere, da boste delale tako! In začnite takoj! V vas in vaših otrokih je bodočnost slovenskega naroda! Slovenske naše matere — pokažite se!

Dvorni svetnik Fran Levec častni meščan bele Ljubljane.

Občinski svet naše bele Ljubljane je podaril velezaslužnemu šolniku in književniku, dvornemu svetniku Franu Levcu, najvišje odlikovanje, ki ga more komu dati: na seji z dne 23. junija t. l. ga je izvolil za častnega meščana.

Podžupan dr. Karel Triller je povzel tekom seje besedo k predlogu ex praesidio, rekši:

Slavni občinski svet!

Gre za to, da izkaže mestna občina primerno priznanje odličnemu someščanu, ki slavi dne 4 .julija t. l. svojo 70letnico.

Gospod dvorni svetnik v pokoju

FRAN LEVEC

si je pridobil za ves naš narod tako nevenljivih zaslug, da je slovenska prestolica dolžna, izkazati mu ob njegovem slavju svojo hvaležnost s tem, da mu podeli za njegove velike zasluge

častno meščanstvo.

Utemeljiti hočem ta svoj predlog s tem-le kratkim pregledom njegovega življenja in delovanja:

Rojen dne 4. julija 1846 na Ježici. Bival pozneje v Radomlju in Pod Rožnikom. Študiral v Ljubljani. Maturiral ondi z odliko leta 1867. Modroslovec na Dunaju do 1871. leta. Domač vzgojitelj. Suplent v Gorici do 1874. leta, potem na realki v Ljubljani, ravnotam od leta 1877. do 1901. c. kr. profesor. Od leta 1886. c. kr. okrajni šolski nadzornik. Od leta 1901. c. kr. učiteljiščni ravnatelj v Ljubljani, od leta 1903. c. kr. deželni šolski nadzornik, od leta 1913. dvorni svetnik in vitez železne krone III. razreda; od februarja letos stalno umirovljen.

Dvorni svetnik Levec je na glasu pedagoga, jezikoslovca, literarnega zgodovinarja, estetika, kritika, štilista, biografa in urednika.

Levec — pedagog.

Kot učitelj slovenskega jezika in literature je umel kot malokdo za predmet vnemati in je dosezal velike uspehe. Vnemal je s svojo živo besedo in s svojim mikavnim pripovedovanjem za materni jezik, za domačo kulturo in za ugled domovine. Osnoval si je velik krog vernih učencev. Kot nadzornik je bil v teoriji in praksi nedosegljiv strokovnjak, zlasti na polju ljudskega šolstva. Šestnajst let c. kr. okr. šolski nadzornik in dvanajst let c. kr. deželni šolski nadzornik je Levec razvil plodovito delovanje na polju šolske vzgoje in s svojim spretnim in veščim peresom temeljito reformiral kranjsko ljudsko šolstvo.

Levec — jezikoslovec.

Natančno poznanje slovenskega jezika in njegove praktične uporabe sta usposobila dvornega svetnika za praktičnega jezikoslovca prve vrste. S »Slovenskim pravopisjem« je zasnoval navodila o pravopisu slovenskega jezika in z njim zasnoval pravopisna pravila, ki so fiksirana v epohalnem Pleteršnikovem slovensko-nemškem slovarju.

Levec — literarni zgodovinar, estetik, kritik, biograf in urednik.

Že v zgodnji mladosti so mu tedanji slovenski slovstveni veljaki vcepili vesele do književne zgodovine, Marn itd. Stopil je v stik s slovenskimi pisatelji še kot gimnazijec (Umek, Levstik, Jurčič, dr. Celestin), dalje kot modroslovec (Stritar, Ogrinec itd.). Kot domač vzgojitelj je veliko prepotoval in si ondi pridobil fin okus za umetnost in estetski čut. V Gorici se je seznanil z Erjavcem, dr. Lavričem in S. Gregorčičem ter imel mnogo izbornih in poslušnih učencev.

Svoje slovstveno delovanje je pričel kot mladinski pesnik in objavil nekaj pesmi, ki so bile uglasbene.*

Sodeloval je pri Stritarjevem »Dunajskem Zvonu« v vezani in nevezani besedi.

Izkazal se je kot izbornega biografa in podal javnosti: Vodnika, Staniča, Čopa, Prešerna, Levstika, S. Jenka, Bleiweisa, Jurčiča, Erjavca, Kersnika, Valjavca itd. Njegovi životopisi niso suhoparna reprodukcija biografskih dat. Čitajo se s svojo živahno dikcijo in lahkim pripovedovanjem kot mikavna knjiga.

Levec se je pokazal tudi jako spretnega urednika in izdajatelja, za kar je imel v obilni meri vsa potrebna svojstva. V Gorici je dve leti uredoval »Sočo«. Leta 1881. je postal urednik »Ljubljanskega Zvona«, kar je ostal deset let. Kot urednik je okrog »Ljubljanskega Zvona« zbral najboljše pesnike, pripovedovalce, noveliste, znanstvenike, strokovnjake itd. »Ljubljanski Zvon«, ki ga je Levec nad vse spretno urejal, je štel nad 200 sotrudnikov. V njem je objavil Levec nebroj življenjepisov in veliko drugih času primernih sestavkov in samostojnih razprav.

Kot izdajatelj je slovenskemu občinstvu podal: Erjavca (2 izv.), Jurčiča (11 zv.), Levstika (5 zv.), Valjavca itd.

Kot literarni zgodovinar in književnik je stopil v krog prvega slovenskega literarnega društva »Slovenske Matice«, ki ji je bil 25 let odbornik, štiri leta drugi, šest let prvi podpredsednik in 15 let predsednik. Pod njegovim predsedstvom se je »Slovenska Matica« krepko razvijala Razumel je kot malokdo, poiskati, kar spaja, in izločati, kar razdvaja. »Slovenske Matice« ni le vodil, marveč je v njej tudi živahno sodeloval kot pisatelj in urednik (Knezova knjižica itd.).

Napisal je mnogo esejev in razprav po raznih »Zbornikih« in v raznovrstnih strokovnih in tudi političnih časopisih. Vsi njegovi spisi značijo izbornega štilista, ki mu teče jezik gladko. Njegov slog je lahko razumljiv, vsakemu prikupljiv.

Kot oznanjevalec in ocenjevalec prvih slovenskih knjig se je pokazal vedno za finega estetika in pravičnega, razumnega kritika.

Kot zgodovinar in arheolog je sodeloval tudi pri »Muzejskem društvu«, ki mu je bil mnogo let zaslužen načelnik in od katerega se je letos poslovil kot njegov častni član.

Kot sotrudnik revije »Oesterreich-Ungarn in Wort und Bild« je spisal sestavek »Zur Geschichte Krains« in objavil tudi več znanstvenih sestavkov v realčnih programih.

Navedeni podatki, ki niti izdaleka niso še zadostni, naj vsaj nekoliko označijo Levčevo mnogostransko, vplivno in neutrudljivo delovanje na različnih poljih slovenske javnosti.

Možu, ki je poleg tega žrtvoval domovini dva sinova, gre to najvišje priznanje, ki ga more podeliti mestna občina.

Predlog je bil soglasno sprejet.

* * *

Na tem odlikovanju tudi mi gospodu dvornemu svetniku iskreno čestitamo! Na mnoga leta!

* V »Učit. Tov.« pod imenom »Mirko Zorin«. Uredn.

Rojaki.

Vojna z Italijo je prisilila tisoče obmejnih Slovencev, da so morali zapustiti rodno zemljo, domačijo in vse svoje imetje ter se preseliti v tujino. Večina si ni mogla rešiti nič drugega kot življenje. Ti živijo sedaj v največjem uboštvu in nimajo niti potrebne obleke. Lahko si mislimo žalost teh naših beguncev, zlasti staršev, ki so morali bežati s svojimi še nepreskrbljenimi otroki.

Kar se je do sedaj storilo v pomoč tem nesrečnim ljudem, je sicer že veliko, a ne zadostuje, zlasti ker narašča število beguncev od dne do dne vedno bolj. Treba je, da jim priskočimo vsi z ljubeznijo in požrtvovalnostjo na pomoč. V ta namen se je osnoval poseben pomožni odbor, ki bo imel nalogo skrbeti za slovenske begunce. Slovenci smo požrtvovalno pomagali Poljakom iz tožne Galicije, prav tako in še v večji meri moramo pomagati sedaj slovenskemu narodu, ki ga je zadela ista strašna nesreča.

Podpisani odbor se torej obrača na vse Slovence in Slovane sploh, naj vsakdo kaj žrtvuje za svoje brate na skrajni južni meji. Darove sprejema: »Odbor za pomoč slovenskim beguncem« v Gorici, Via Ponte Isonzo 28.

V Gorici, dne 24. junija 1915.

Odbor za pomoč slovenskim beguncem

v Gorici, Via Ponte Isonzo 28.

Opomba: Vsi slovenski listi so naprošeni, naj ta oklic ponatisnejo.

Kulturna vrednost malih narodov.

Ravno silni čas sedanje svetovne vojne je primeren za razmotrivanje o kulturni vrednosti narodov, malih po številu. Saj v sedanjem svetovnem obračunu ne gre samo za stvar onih »velikih«, marveč tudi za stvar malih, pa naj že ti poslednji tvorijo samostojne državne formacije, ali pa naj so le sestavni deli velikih držav, ali naj se sami udeležujejo vojne, ali naj stoje ob strani.

Namen tem vrsticam ni, da bi razmotrivale o tem, kako je vojna že sedaj učinkovala na male narode in kako utegne učinkovati vbodoče — ampak so te vrstice namenjene le kulturelni strani vprašanja narodov.

In tu imajo mali narodi poln razlog, da drže glave pokonci, ko v knjigi kulturne zgodovine človeštva pregledujejo svoje dosedanje čine.

Vzemimo Grke! Koliko zakladov lepega in dobrega na umetnosti in modrosti so poklonili skupnemu človeštvu za vse čase — bodi že, da so dali iz svojega, ali da so sami sprejemali od vzhoda, najbolje prebavili in sijajno transformirali.

Kake temeljne stebre privatnega in javnega prava so Latinci podali svetu za vse čase! In to še tedaj, ko so bili še Latini, to je: mal narod, ki niti še sanjal ni o ponosnem, svet obsezajočem poznejem »Imperium romanum!«

Koliko kulturnih pridobitev je prinesel civiliziranemu svetu mali narod Portugalcev s svojimi podjetnimi mornarji okolo sveta, s svojim živahnim smislom za trgovino in poleg tega še s svojo umetnostjo in znanostjo!

Kako visoko stoje v kulturni zgodovini Nizozemci! V svetovni trgovini, s smislom za kolonizacijo, z vzorno uredbo svojega meščanstva, svojim vrtnarstvom in poljedelstvom dajejo naravnost šolski zgled za to, koliko more mali narod priboriti sebi samemu in človeštvu, ako je nadarjen in ako zna napenjati svoje moči smotrno in sistematično.

A bratje Nizozemcev na Severnem in Vzhodnem morju, mali narodi Dancev, Norvežanov in Švedov! Tudi ti so izvrstno obogateli kulturna imetja človeštva: z dejanji in knjigo, z besedo, pismom in čopičem, dletom itd.

Seveda se tičejo ti podatki malih narodov, ki so po svoji leži ob morju videli svet pred seboj, so se mogli in morali temu primerno uravnati in so imeli s tem ugodne pogoje za ustvaritev in ohranitev svoje državne samostojnosti. Mali narodi v notranjem evropskega kontinenta niso imeli tako ugodnih pogojev. Ravno zato pa je relativno tem višje ceniti njihov delež na obogatenju kulturne zakladnice. — Češki narod n. pr. je dal človeštvu Jana Husa, husitski demokratizem jezikovno in šolsko uedinjenje čeških bratov, slavistiko, mnoga dela umetnosti in znanosti, tehnike, gospodarstva. — Hrvatski narod, to »predzidje krščanstva«, je tudi oddal svoj delež v rečeno zakladnico in slovenski narod tudi!

To so dejstva, ki se ne dado omajati, zakaj zgodovinska dejstva moremo pač tupatam potajevati, ali s sveta jih ne moremo odpraviti.

Pa je še drugih momentov, ki dokumentirajo posebno kulturno vrednost malih narodov napram številno in teritorialno velikim. Prednosti teh poslednjih so v velikem številu prebivalstva in dalekosežni posesti dežel in vodá. Torej v svobodi gibanja, materialnega in duševnega, ki izhaja ravno iz njihove številnosti in posesti. V širokih horizontih! Ali ti široki horizonti imajo poleg svetlih tudi svoje senčnate strani, ki jih je lahko pogoditi, četudi se tičejo notranjosti in ne vnanjosti.

Pri malem narodu je n. pr. razdalja med književnim jezikom in onim, ki ga deli naroda v resnici govore, tako minimalna, da je vpliv literature na ljudske mase veliko večji in izdatneji nego v velikih narodih. Specialna ljudska literatura pri malem narodu je tudi smotreneje urejena, nego pri velikih.

V tem ni nikakega protislovja. Pri malen narodu mora narodu zvesta inteligenca v pretežni večini pogledov pristopati veliko bliže k ljudski masi, nego pri velikem. — Posamezna oseba ima pri malem narodu ravno zaradi njegovega malega števila veliko večjo ljudsko vrednost. Inteligenca mora takorekoč vse pripadnike naroda držati v evidenci in zbirati. Tu treba vsako izgubo zaznamovati in jo čimprej nadomestiti. Tudi treba sistematično gledati na to, da je vsak soplemenjak vedno in kolikor le možno oborožen za boj za obstanek. Šolska strokovna in javna vzgoja so zato pri malem narodu, ako je nadarjen in se hoče primerno uveljavljati v družini narodov, daleko bolja, in to ne le relativno, ampak tudi absolutno. Na Češkem ni n. pr. analfabetov v pisanju in čitanju. Slovenci zaostajamo seveda za Čehi. Vendar pa je ponekod, n. pr. na našem Krasu, vsaj približno tako. Naša inteligenca si prizadeva, da ne bo v narodu analfabetov v duševnem smislu.

Malo število pripadnikov provzroča pri malih narodih samo po sebi, da je smisel skupnosti razvit, da inteligenca dviga ljudsko maso k sebi ter da ves narod prevevajo načela plemenite demokracije. Tudi javna morala mora biti pri malem narodu veliko občutljivejša nego pri velikem. V malem narodu so vse potence velikb vidneje, in vse dejanje in nehanje je podrejeno veliko bližji kontroli, nego drugod. — Marsikaj, kar pri velikem narodu ostaja neopaženo, ali pa živi le od danes do jutri, tvori često pri malem narodu afero in nastaja čistilna nevihta.

Pri takem malem narodu, kakršen je naš slovenski, si pa moramo k vsem drugim kulturnim svojstvom vsi želeti še to lastnost, da bo v vseh skupnih stvareh, v vseh narodnih potrebah načeloma nastopal složno za vso bodočnost!

Telesne vaje šolske mladine.

Nekaj let sem se učna uprava trudi, da bi pospeševala in zahtevam časa primerno izpopolnila telesno vežbanje šolske mladine, da se zviša njena bodoča, brambna sposobnost. Ta prizadevanja so našla popolnega umevanja pri raznih telovadnih in športnih društvih, pri mladinskih organizacijah, strelskih društvih in drugih raznih društvih in organizacijah.

Za šolo obiskujočo mladino so se v ta namen ustanovile primerne naprave, tako da tvori danes telesno vežbanje in utrjevanje mladine že bistven del šolske vzgoje sploh. Izven šole so si vzele razne organizacije za nalogo, da vzgojijo vsaj en del mladine k telesni kreposti in odpornosti. Sadove teh prizadevanj pokazuje že sedanja svetovna vojna. Mladeniči, ki so uživali smotreno telesno vzgojo pred vstopom v armado, so često mnogo trdnejši in sposobnejši nego odrasli možje, ki so se bili za telesno izvežbanje malo ali pa nič brigali. V mnogobrojnih dopisih na šole, na telovadna in športna društva se izreka v toplih besedah hvala onim, ki so se trudili, da so na ta način zvišali telesno sposobnost hrabrih mladih vojakov.

V težkem času, ki ga preživlja naša domovina in z njo vred mi, se vedno bolj spoznava potreba čim zgodnejše primerne priprave moške mladine za dolžnosti brambne starosti. Iz raznih strani se naglaša, da dosedanje naprave za ta veliki končni smoter ne zadostujejo, da bi se morala temveč telesna in etična krepitev postaviti na širšo in splošnejšo podlago, če naj uspeh vbodoče koristi skupnosti. O tem vprašanju se je vršila cela vrsta interministerialnih posvetovanj ter se čuje, da se namerava telesno izobrazovanje mladine razširiti in posplošiti. S tem telesnim izobrazovanjem, ki naj se ga moška mladina udeležuje prostovoljno, naj se to mladino usposobi, da bo lažje prenašala visoke zahteve svoje svoječasne brambne dolžnosti in z njo spojene telesne napore. Na drugi strani pa bi se mladeničem, ki bi se udeleževali teh telesnih vaj, nudile pri vojakih gotove ugodnosti s tem, da bi dosegli prej podčastniške šarže ter bi se jim priznavale ugodnosti tudi na podlagi § 48. brambnega zakona zaradi predizobrazbe v vojaški telovadbi in v streljanju.

S pozivom ministrstva za deželno brambo se bo prebivalstvo opozorilo na nameravano telesno predpripravo, da se mladeniči od 16. leta naprej, ako zahajajo še v šole, po predidoči zdravniški preiskavi pridno udeležujejo vseh v to svrho prirejenih priredb. Če pa ti mladeniči ne zahajajo več v šole, naj se pa vpliva nanje, da pristopajo k organizacijam, ki slu-

žijo enakim smotrom. Apelira se na vsa društva brez razlike stanovske in strankarske smeri, ki so se posvetila negovanju mladine ali sodelujejo pri telesni krepitvi mladine, na vse prijatelje mladine, zlasti na bivše častnike in na učiteljstvo, da se strnejo ter se zavzamejo za splošno vojaško predizobrazbo mladine. Pri vseh vajah se bo pazilo na to, da se bo pospeševal telesni razvoj ter se preprečilo vse, kar bi moglo škodovati zdravju.

Tudi oblasti dobe tozadevna navodila, zakaj njim pripade naloga, da prebivalstvo pouče o veliki koristi take predpriprave tako za splošnost kakor za vsakega posameznika in da po svojih močeh podpirajo vsa stremljenja v ta namen. S skupnim delom vseh se lahko udejstvi že pred sto leti po Frideriku Ludoviku Jahnu spoznana resnica, da naj se razen vzgoje za duševno delovanje in za poklic doma in v šoli posveti posebna skrb še telesni okrepitvi mladine, da se vzgojijo mladeniči v polnovredne in za brambo sposobne može, ki jim ne bo težko, braniti rodno grudo iz lastne moči in z radostjo proti vsakemu sovražniku.

Naučni minister je na podlagi ugodnih izkušenj, ki jih je dobil na polju pospeševanja telesne izobrazbe moške šolske mladine, izdal na vse dežele šolske oblasti odlok, po katerem se vse do sedaj za okrepitev šolske mladine obstoječe naprave izpopolnijo ter se tesno spojijo z vojaško predpripravo mladeničev.

V ministerialnem odloku se opozarja na to, da daje že pouk po sedanjem učnem načrtu pri posameznih predmetih možnost, da se šolski mladini pojasnjujejo vojaške naprave in vojno-zgodovinski dogodki. Šolska mladina bo taka pojasnila zlasti v sedanjem vojnem času sprejemala z velikim zanimanjem.

Pri telesnem izobrazovanju šolske mladine, zlasti v višjih razredih, naj se pridno in s posebnim ozirom na vojaške oblike goje mladinske igre pod milim nebom, četudi ni treba, da so obvezne. Za večje vaje, ki se jih od 13. leta naprej lahko udeležujejo učenci tudi več zavodov skupaj, naj se razen za to določenih prostih dopoldnevov posveti še en celi prosti dan v mesecu. Vaje naj se raztezajo na pohode, na vojni službi odgovarjajoče vaje itd.; orožje se seveda pri tem na noben način ne sme uporabljati. K strelskim vajam naj bodo pripuščeni učenci vseh gornjih razredov. Borenje, plavanje, veslanje in slične vaje se nujno priporočajo.

Odlok pozivlja dežele šolske oblasti, da ukrenejo vse potrebno, da se bodo vse te vaje na srednjih šolah in na sličnih učnih zavodih gojile kar najintenzivnejše, da se bo ugodni letni čas uporabljal za telovadbo pod milim nebom ter se bo na ta način zrelejšim mladeničem brez prikrajšanja duševni izobrazbi posvečenega učnega časa nudila prilika, da se bodo lahko primerno telesno izvežbali, kar jim bo pri poznejšem izpolnjevanju zakonite brambne dolžnosti v veliko korist.

Ker se bliža zaključek šolskega leta ter bo učencem zlasti večjih mest tekom letošnjih počitnic zaradi vojnega stanja jedva mogoče, vsaj v tem obsegu ne kakor sicer, da bi se podali na deželo, pozivlja ministerialni odlok dežele šolske oblasti, da priredijo povsod, kjer to starši žele in kjer se to izvesti da, pod vodstvom učiteljev dnevne izlete učencev, ki naj se spojijo z igrami pod milim nebom in eventualnimi predavanji.

Književnost.

»Popotnik«. Vsebina 3. številke: 1. Anton Kosi: Sedanja vojna in ljudska šola. 2. Pavel Flerè: Iz moderne metodike. 3. »S. V.«: Šola v boju proti alkoholu. 4. Dr. Ivan Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. 5. Sirius Mir: Utrinki iz raznih svetov vzgoje. 6. Iz šolskega dela: Vojna kronika v šoli. Sličice iz šole in zunaj šole. S. Exel: Metodiške izjeme iz računstva. 7. Slovstvo: Ocene 138. — Književne novosti 142. — Časopisni vpogled 143. 8. Razgled: Kultura 145. — Šolstvo 147. — To in ono 148.

»Zvonček«. Vsebina 6. številke: 1. Fran Žgur: Pomladanska. Pesem. 2. Antonija Germkova: Majniški izlet. Povest. 3. Fran Žgur: Spomladi. Pesem. 4. M. K.: Kralj Matjaž. Povest. 5. Josip Kralj: Pesem o zvončku. Davorinov: Maj je odšel. Pesmi. 6. Fr. Rojec: Jutranjica. Jan Reginov: Vlakov pisk. Andrej Rapè: Jutranjica. Pesmi. 7. Pastirček. Pesem s podobo. 8. Sven Hedin — F. Palnak: Za morjem. Povest. 9. Poletno bivališče turškega sultana. Podoba. 10. Le urno dvigajte peté, iz šole zdaj domov gredé! Podoba. 11. Cvetinomirski: Golobijek. Povest. 12. Davorinov: Jutro v polju. Davorinov: Vsepovsod je bojni krik. Pesmi. 13. Pouk in zabava: Geometriška naloga. — Rešitev demanta v peti številki. — Rešilci. — Prestolonaslednik Karel Franc Jožef v Pulju. — Pes je rešil življenje. — Pogreb 10letnega junaka. — Ranjeni poljski dijak. — »Roko naj mi prinese!« — Kotiček gospoda Doropoljskega. — Kotičkove risbe.

»Zvonček«. Vsebina 7. številke: 1. Jos. Vandot: Deveta kraljična. Pesem. 2. Andrej Rapè: Pričakovanje. Drago Širok: Huda ura. Pesmi. 3. Ivo Trošt: Oba noska. Povest. 4. Podmorski čoln. Slika. 5. Jos. Vandot: Zvezda. Pesem. 6. Simon Palček: Veselje mladih dni. Pesem s podobo. 7. Sven Hedin — F. Palnak: Za morjem. Povest. 8. Indijančeva glava. Podoba. 9. Mehkodlačka - Tihotačka - Mesojedka-Sladkosnedka. Podoba. 10. Cvetinomirski: Jagnje. Povest. 11. Pouk in zabava: Zastavica v podobah. — Rešitev geometriške naloge v šesti številki. — Rešilci. — Vrtnar, čebele in gosenice. — Vojna v kraljestvu živali. — 1,250.000 knjig za vojake. — Delo za »Rdeči križ«. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Srednješolske vesti.

Iz Opatije poročajo: Ker je bila pri zadnjem pregledovanju večina profesorjev potrjena v vojake, so tukajšnjo višjo hrvatsko realno gimnazijo zaprli.

Osebna vest iz Trsta. C. kr. deželni šolski nadzornik nemških šol dr. Robert Kauer se je zopet vrnil na svoje mesto in uraduje ob navadnih uradnih urah na namestništvu.

Odlikovanje. Profesor na mariborskem učiteljišču, zaslužni štajersko rodoljub dr. Ljudevit Pivko, nadporočnik črnovojniškega bataljona II./37, je bil za izredno hrabrost odlikovan z vojaškim zaslužnim križcem 3. razreda z vojno dekoracijo.

Padel je na severnem bojišču dr. F. Meingast, profesor na državni višji realki v Celovcu.

Umrl je v Gradcu profesor na ljubljanski realki dr. Anton Heu.

V VI. činovni razred je Njeg. Veličanstvo uvrstilo ravnatelja ljubljanske obrtne šole Ivana Šubica.

Iz Celja. Početkom leta je štela naša slovenska gimnazija 193 učencev in 2 učenki; na koncu šolskega leta je ostalo še 167 učencev in 2 učenki. Učni uspeh je navzlic močnemu skrajšanju šolskega leta in težavam pri poučevanju (pouk se je vršil vedno le popoldne, od učiteljskega zbora so šli 4 gospodje k vojakom) prav povoljen; z odliko je izdelalo 26 učencev in 1 učenka, nesposobnih je 26, ponavljalni izpit so dobili 4 učenci in neizprašana sta ostala 2 učenca.

Pouk na državnih srednjih šolah v Trstu. Kakor znano, je bil pouk na državnih srednjih šolah v Trstu po Binkoštih prekinjen. Sedaj se nadaljuje v ferialnem kurzu na realki v ulici Pasquale Besenghi, dnevno od 9. do 12. ure; dostopen je z dovoljenjem vodstva tudi gimnazijcem.

Na tržaški gimnaziji se je uvedel na prošnjo staršev ferialni pouk, in sicer vsak dan od 8.—10. dopoldne.

Matura v Mariboru. Pod predsedstvom ravnatelja dr. Tominška je bil dne 12. pret. m. zrelostni izpit na tukajšnji gimnaziji. Udeležilo se ga je devet kandidatov in dve kandidatinji. Trije kandidati so izvršili izpit z odliko, ostali pa z dobrim uspehom. Od teh pa jih je že 55 odšlo med letom v vojake. Dva sta se celo že vrnila ranjena z italijanskega bojišča: Alojzij Skuhala, ki se nahaja v mariborski bolnici, in Ivan Goršič, ki leži v Celovcu.

Dijaki pri mlačvi. Ravnateljstvo obrtne šole v Gjuru je v posebnih tečajih 22 gojencev teoretično izvežbalo, kako se ravna z matilnicami. Praktično so se gojenci izvežbali v tvornici Soma Kovacsa. Nato so jih takoj sprejeli v službo veleposestniki iz okolice. Dajejo jim 100 kron mesečne plače in prosto oskrbo.

18letni črnovojniki lahko dobe pravico enoletnih prostovoljcev, če so obiskovali vsaj šesti razred kake srednje šole ali vsaj drugi letnik kakega učiteljišča. Prošnje je vložiti najkasneje sedem dni pred nastopom vojaške službe pri pristojnem dopolnilnem okrajnem poveljstvu.

Zaključek bosenskega veleizdajalskega procesa. Koresp. urad: Kot dodatek veleizdajalske sodne razprave Princip in tovariši se je izvedla te dni pred okrožnim sodiščem v Travniku glavna razprava proti 39 srednješolcem, ki so bili kot člani v službi velikosrbske propagande se nahajajoče orgaiizacije srednješolcev obtoženi hudodelstva ali pregreška motenja javnega miru in reda. Razprava se je tako končala, da je bilo obsojenih 31 obtožencev v zapor ali v ječo od enega meseca do treh let. Osem obtožencev je bilo oproščenih.

Slovenski oddelek dijaške knjižnice na c. kr. državni realki v Trstu. Ker posluje dijaška knjižnica v počitniškem tečaju v mnogo večjem obsegu nego navadno, ne zadošča že itak pičlo število slovenskih knjig. Zato se obrača vodstvo realke do slovenskega občinstva, v prvi vrsti pač do bivših učencev tega zavoda, s prošnjo, da bi darovali omenjeni knjižnici slovenske mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. Cenjeni darovalci so naprošeni, da prinesejo ali sami knjige na realko (ul. Pasquale Besenghi) ali pa naznanijo svoj naslov.

Mestni dekliški licej v Ljubljani. Ker so se šolski prostori v »Narodnem domu« odstopili vojaštvu, se je dne 26. maja na tem zavodu pouk končal in 29. maja razdelila izpričevala. Iz klasifikacije posnamemo, da je štel zavod koncem šolskega leta 1914/15 298 javnih učenk in 2 privatistiki, 29 manj nego koncem šolskega leta 1913/14. Od teh ima 21% odliko, 2½% je neizprašanih, druge so sposobne da vstopijo v naslednji višji razred. Zrelostni izpiti so se vršili dne 31. maja, 1. junja, 2. junija in 4. junija. Izpit je delalo 40 učenk z naslednjim uspehom: Za zrele z odliko je proglašenih 12 maturantk, soglasno 19 maturantk in z večino glasov 9. — Izmed učiteljev je padel pri Wolezi Dolni profesor Josip Berce, profesorja dr. Rudolf Mole in dr. Janko Pretnar sta mobilizirana od 1. avgusta l. l., dr. Pavel Pestotnik pa od 26. maja t. l. — Kdaj se prične prihodnje šolsko leto, se bo objavilo po časopisih.

Prepovedane slovenske čitanke. Hrvatski listi poročajo, da je naučno ministrstvo prepovedalo nadaljno rabo dosedanjih aprobiranih slovenskih čitank za srednje šole. Profesorji bodo prihodnje šolsko leto predavali o slovenski literaturi na podlagi cenzuriranih skript, ki jih morajo sestaviti preko počitnic.

Za srednješolce. Z Dunaja uradno razglašajo z dne 6. junija: Naučni minister je v neki odredbi, ki jo je izdal na vse deželne šolske oblasti, odredil, da smejo oni srednješolci, ki so podvrženi črnovojniškemu prebiranju in ki jim je bilo po šolski kvalifikaciji koncem šolskega leta 1914/15 dovoljen ponavljalni izpit, ali ki se jih je pri zrelostnem izpitu na pol leta reprobiralo, na prošnjo pripustiti takoj k ponavljalnemu izpitu, če dokažejo, da neposredno pričakujejo vpoklicanja k aktivnemu vojaškemu službovanju. Pod istimi pogoji se smejo tudi kandidati, zlasti eksternisti, ki se hočejo prvič podvreči zrelostnemu izpitu, pripustiti takoj in tudi izven navadnih terminov k izpitu. Slične izjemne odredbe veljajo tudi za dijake drugih srednjih šol.

Odlikovanje. Nj. Veličanstvo cesar je podelil profesorju na državni realki v Gorici Ferdinandu Seidlu ob priliki njegove vpokojitve naslov vladnega svetnika. — Čestitamo!

Iz Maribora. Profesor verouka na višji gimnaziji dr. A. Medved je pomaknjen v 7. in profesor dr. Maks Haid na istem zavodu v 8. činovni razred.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj naznanja, da se učiteljsko zborovanje, ki se je nameravalo vršiti dne 1. julija 1915, preloži na poznejši čas. — V podporni sklad učiteljskih vojaških rodovin so v mesecu juniju 1915 darovale: šola pri Sv. Bolfenku 3 K in šola Ormož-okolica 1 K, torej skupaj 4 K.

Kranjske vesti.

FRAN LEVEC.

Profesor Makso Pirn'at objavlja v »Savi« ta podlistek, posvečen proslavi sedemdesetletnice rojstva dvornega svetnika Levca: »Gorenjska je dala slovenskemu narodu lepo število mož, ki so se proslavili kot pesniki, pisatelji in politiki. V prijazni Vrbi se je rodil France Prešeren, naš največji pesnik. V bližnji Žirovnici je zagledal luč sveta njegov prijatelj učenjak Matija Čop, ki je govoril devetnajst jezikov. Pod strmim Storžcem je tekla pri Kračmanu na Beli zibelka Matiju Valjavcu, ki je zlagal čudovite pravljice in legende in navdušeno opeval lepoto Gorenjskega sveta. Starodavni Kranj nam je poklonil očeta Bleiweisa, zaslužnega urednika »Novic«. Z lepega sorškega polja je prišel naš odlični lirik Simon Jenko. Na gradu Brdu pri Podpeči se je rodil in deloval priznan naš pripovednik Janko Kersnik, v sosednjih Kosezah pa stoji rojstni dom Janeza Vesela Koseskega, ki se je proslavil s svojimi rodoljubnimi himnami. Šiškar je pesnik Valentin Vodnik, Ljubljančan pa nedosežni prirodopisec Erjavec. — Gorenjec je tudi tisti mož, ki je rojakom s spretnim peresom opisal življenje in delovanje naših domačinov: Vodnika, Prešerna, Čopa, Koseskega, Valjavca, Erjavca, Bleiweisa, Jenka, ki je točno ocenil velike zasluge teh odličnjakov, mož, ki nam je vzgojil našega beletrista Kersnika. Vsi ga poznamo, vsi ga spoštujemo in se ga z ljubeznijo spominjamo prav te dni (4. julija), ko nastopa sedemdeseto leto svojega življenja. Fran Levec je njegovo ime, zibel pa mu je tekla na prijazni Ježici pri Ljubljani. — Levec se je posebno proslavil z životopisi mož, ki smo jih pravkar omenili. Mikavno popisuje Levec njih življenje, vedno ve vplesti zanimive, značilne anekdote, duhovito presoja njih zasluge. Te životopise preveva iskreno spoštovanje in resnično navdušenje, ki se nehote polasti tudi bralca in ga pripravi do tega, da vzljubi te naše duševne velikane. Levec je med Slovenci populariziral slovstveno zgodovino. — Nekaj posebnega je Levčev slog. Prijetno, neprisiljeno mu teče beseda. Brez dvoma spada Levec med naše prve stiliste, kar je o priliki poudaril Ivan Cankar, sam mojster slovenskega sloga. — Znamenite so izdaje slovenskih pisateljev in pesnikov, ki nam jih je oskrbel Levec s posebno spretnostjo. Izdal je Jurčičeve spise (11 zv.), Levstikove spise (5 zv.), Erjavčeve spise (2 zv.) in Valjavčeve poezije. Jezikovno je uredil Tavčarjeve spise. — Znan je Levčev Slovenski pravopis, s katerim je izkušal uvesti enotnost v slovensko pisanje. S pravopisom je zbudil naše mlajše in starejše slovničarje, da so se lotili pravopisnega vprašanja. — Deset let je urejeval »Ljubljanski Zvon«. Zbral je okrog lista vse tedanje priznane pisatelje in pesnike in nam vzgojil celo vrsto mlajših književnikov. Kersnik je njegov učenec, Aškerc se je prav po njegovem nasvetu lotil slovenske epike in dosegel s svojimi baladami in romancami nenavadne uspehe. — Kot učitelj je znal Levec s svojo metodo in s prepričevalno besedo buditi v učencih ljubezen do materinščine in spoštovanje do domače kulture. Zgodovinar Simon Rutar, pesnik Jožef Pagliaruzzi-Krilan, slovničar Karel Štrekelj, pisatelj Ivan Cankar so imeli za učitelja slovenščine Levca in so baš od njega dobili mnogo duševne vzpodbude in praktičnih navodil. — Mnogo zaslug si je pridobil Levec kot dolgoletni odbornik in predsednik »Slovenske Matice« in »Muzejskega društva«. — V osemdesetih in devetdesetih letih je stal Levec z nekaterimi drugimi nadarjenimi možmi v središču slovenskega kulturnega življenja. Treba je v roke vzeti le epohalno delo dr. Iv. Prijatelja »Janko Kersnik«, pa se takoj uverimo, kako markantna osebnost je bil v tej dobi naš Levec. — Iskreno mu čestitamo kot ožjemu rojaku k sedemdesetletnici z željo, da nam ga Bog ohrani in poživi še mnoga leta. In iz srca nas veseli, da ga je ob tej priliki bela Ljubljana odlikovala s častnim občanstvom. Zaslužil je to odliko, kakor malokdo.«

—r— **Iz ljudskošolske službe.** C. kr. okrajni šolski svet v Novem mestu je imenoval bivšo suplentinjo v Sp. Kartelevem Hedvigo Schweigerjevo za suplentinjo na mesto k vojakom odšlega učitelja Josipa Adolfa na ljudski šoli v Posterici. — C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku je na mesto obolele učiteljice Frančiške Aleševe pridelil provizorično učiteljico Olgo Pleveljevo iz Čemšenika ljudski šoli v Peči. — C. kr. okrajni šolski svet ljubljanske okolice je poveril začasno vodstvo šole na Viču namesto obolelega nadučitelja Jerneja Ravnikarja učitelju Franu Troštu.

—r— **Kmetska posojilnica ljubljanske okolice** je darovala »Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta« 50 K. Za to velikodušno darilo se blagi dobrotnici šolstva in učiteljstva najiskreneje zahvaljuje odbor.

—r— **Iz seje deželnega šolskega sveta** dne 1. julija 1915. Upokojé se stalno: učiteljici Pavla Wölflingova v Št. Vidu, Marija Majcen-Zagorjanova in Kiferle Iv., nadučitelj v Preski.

—r— **Dijaško podporno društvo »Domovina«.** Vkljub izrednim in težavnim razmeram je vršila »Domovina« tudi letos svojo nalogo. Zaradi manjših dohodkov, a večje draginje je bilo letos število podpirancev manjše in se je delila le opoldanska hrana. Mnogo dijakov je odšlo med letom v vojake. Na članarini in podporah smo letos prejeli dosedaj 2525 K, od neimenovanega dobrotnika hranilno knjižico za 500 K in volilo predlansko leto umrlega štabnega zdravnika dr. Fr. Košmelja v znesku 1016 K 66 vin. Vsem dobrotnikom največja zahvala! Prosimo jih, naj bi nas podpirali tudi v prihodnjem letu, ko